

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 2

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 2. – 828 с.

ISBN 978-617-8263-40-9

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У другому томі збірника відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-40-9 (т. 2)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

3. Kuzmin E. E. Of 'Compliance with International Agreements': It is High Time to Renew the Amendment Mechanisms of the Criminal Code of Ukraine. *Aktualni problemy suchasnoho prava : materialy kruhloho stolu* (m. Mykolaiv, 21 berez. 2022 r.) / vidp. za vyp. B. V. Fasi. Odesa : Yurydychna literatura, 2022. S. 9–10.
4. Parmas A. Application of Domestic Criminal Statutes in regard to International Crimes. *Baltic Yearbook of International Law Online*. 2020. Vol. 17, Iss. 1. Pp. 122–142.
5. The Criminal Code of Ukraine : Law of Ukraine on April 5, 2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/2341-14> (date of access: 08.05.2023).

Key words: internationality, criminal law, Ukrainian criminal law, 'international', CC of Ukraine.

Ключові слова: міжнародність, кримінальне право, кримінальне право України, «міжнародне», КК України.

МУСИЧЕНКО ОЛЬГА МИХАЙЛІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права
та інших кримінально-правових дисциплін
Миколаївського навчально-наукового інституту права,
PhD, доцент*

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕЗАКОННЕ ВИКОРИСТАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ

У сучасних реаліях Україна бере участь у глобальних гуманітарних ініціативах і отримує значну кількість благодійних пожертв та гуманітарної допомоги від багатьох країн. Ризики, пов'язані з можливими зловживаннями під час використання гуманітарної допомоги, обумовили новелу – криміналізацію окремого діяння в ст. 201-2 Кримінального кодексу України (далі – КК України) відповідно до Закону України № 2155-IX від 24.03.2022 [1]. Дана стаття передбачає кримінальну відповідальність за незаконне використання гуманітарної допомоги, благодійних подарунків та безоплатної допомоги, і створена з метою забезпечення цільового використання цієї допомоги та запобігання її незаконному використанню. На сьогодні діяння, передбачені ст. 201-2 КК України, як свідчить статистика, активно вчиняються. Так, у 2022 році зареєстровано 381 злочин за ч. 2-3 ст. 201-2 КК України, за січень-березень 2023 року – 120 злочинів за ч. 2-3 ст. 201-2 КК України, водночас при цьому досить мала частка повідомлених про підозру (у 2022 році – 58, що складає 15 % від зареєстрованих фактів, у 2023 році (січень-березень) – 12 (8 % від зареєстрованих)), ще менше – переданих обвинувальних актів до суду (у 2022 році – всього 25, у 2023 році – 2) [2].

Родовим об'єктом аналізованого кримінального правопорушення є суспільні відносини у сфері господарської діяльності. Безпосереднім

об'єктом виступають відносини, які виникають у зв'язку з використанням гуманітарної та/або безоплатної допомоги, благодійних пожертв, тобто коштів/речей/майна/послуг тощо, головною ознакою яких безоплатне та безкорисне їх надання виключно особам, які її потребують, або для чітко визначених благодійних цілей.

Слід зазначити, що в аналізованому складі кримінального правопорушення законодавець чітко встановлює окрему ознаку складу – предмет. Предметом даного кримінального правопорушення є товари (предмети) гуманітарної допомоги, благодійні пожертви, безоплатна допомога. Дана норма є бланкетною, оскільки законодавець в примітці 1 ст. 201-2 КК України для визначення предметів даного кримінального правопорушення відсилає до Законів України «Про гуманітарну допомогу» [3], «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [4].

Відповідно до Закону України «Про гуманітарну допомогу», гуманітарна допомога – цільова адресна безоплатна допомога в грошовій або натуральній формі, у вигляді безповоротної фінансової допомоги або добровільних пожертвувань, або допомога у вигляді виконання робіт, надання послуг, що надається іноземними та вітчизняними донорами із гуманних мотивів отримувачам гуманітарної допомоги в Україні або за кордоном, які потребують її у зв'язку з соціальною незахищеністю, матеріальною незабезпеченістю, важким фінансовим становищем, виникненням надзвичайного стану, зокрема внаслідок стихійного лиха, аварій, епідемій і епізоотій, екологічних, техногенних та інших катастроф, які створюють загрозу для життя і здоров'я населення, або тяжкою хворобою конкретних фізичних осіб, а також для підготовки до збройного захисту держави та її захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту [3]. Гуманітарна допомога є різновидом благодійництва і має спрямовуватися відповідно до обставин, об'єктивних потреб, згоди її отримувачів та за умови дотримання вимог статті 3 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [4]. Безоплатна допомога (пересилка, виконання робіт, надання послуг) – це надання гуманітарної допомоги без будь-якої грошової, матеріальної або інших видів компенсацій донорам [3]. Відповідно до ч. 1 ст. 6 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації», благодійною жертвою визнається безоплатна передача благодійником коштів, іншого майна, майнових прав у власність бенефіціарів для досягнення певних, наперед обумовлених цілей благодійної діяльності, відповідно до цього Закону [4].

Таким чином, в законодавстві чітко визначено, що належить до гуманітарної допомоги, безоплатної допомоги та благодійних пожертв, що є предметом досліджуваного складу кримінального правопорушення. Однак аналіз вищезазначених законів показує, що безоплатна допомога – це різновид гуманітарної допомоги або благодійної жертви, то вказівка в статті її як окремого предмета є зайвим.

До альтернативних діянь об'єктивної сторони кримінального правопорушення, передбаченого ст. 201-2 КК України належать такі дії: по-перше, продаж товарів (предметів) гуманітарної допомоги, по-друге,

використання благодійних пожертв, безоплатної допомоги, по-третє, укладання інших правочинів щодо розпорядження таким майном.

Оскільки склад даного кримінального правопорушення належить до матеріальних, для правильної кваліфікації повинні встановлюватися ознаки як незаконного використання допомоги у формі вищевказаних дій, так і прибутку від цього використання. Тому обов'язковою ознакою об'єктивної сторони є визначені наслідки таких дій – прибуток у значному розмірі. Відповідно до примітки 2 аналізованої статті, дії вважаються вчиненими у значному розмірі, якщо загальна вартість такої гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги у 350 і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Тобто, станом на сьогодні для притягнення до кримінальної відповідальності за цією статтею сума від продажу гуманітарної допомоги, використання благодійних пожертв, безоплатної допомоги, або укладання правочинів щодо розпорядження таким майном має бути 469 700 грн. і більше з огляду на те, що для кваліфікації злочинів неоподатковуваний мінімум доходів громадян у 2023 році становить 1342 гривень. Важливим також є причинно-наслідковий зв'язок – дана сума прибутку має бути саме від незаконного використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв.

Суб'єктом кримінального правопорушення за статтею 201-2 ККУ може бути як загальний (ч. 1-3 ст. 201-2 КК України), так і спеціальний, а саме – службова особа з використанням свого службового становища (ч. 2 ст. 201-2 КК України), яка незаконно використовувала гуманітарну допомогу, благодійні пожертвування або безоплатну допомогу з метою отримання прибутку.

Загальний суб'єкт – це фізична особа, яка досягла 16 років, і є осудною, яка отримує безкоштовну гуманітарну допомогу чи медичне обслуговування та особа, яка отримує благодійні пожертви, або будь-яка інша особа, яка має можливість використовувати таку допомогу з метою отримання прибутку. Законодавець в диспозиції ст. 201-2 КК України чітко не визначає коло суб'єктів, роблячи можливим притягнення до кримінальної відповідальності осіб, що не є суб'єктами отримання гуманітарної допомоги, однак мають можливість використовувати її.

Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення за статтею 201-2 КК України характеризується виною у вигляді прямого умислу особи та наявності певної мети – отримати прибуток з незаконного використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги.

Кваліфікуючими ознаками даного кримінального правопорушення є вчинення таких дій повторно; за попередньою змовою групою осіб; службовою особою з використанням службового становища; у великому розмірі [1]. Великий розмір – це такий, якщо загальна вартість товарів, безоплатної допомоги або грошової допомоги у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, тобто на сьогодні це 1 млн. 342 тис. грн і більше.

До особливо кваліфікуючих ознак кримінального правопорушення відноситься вчинення дій, передбачених ч. 1 або 2 ст. 201-2 КК України: організованою групою; в особливо великому розмірі; або під час надзвичайного або воєнного стану [1]. Відповідно до примітки 2, особливо великий розмір – це такий, який у три тисячі і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, тобто на 2023 рік це складає 4 млн 26 тис. грн і більше.

Сьогодні на всій території України діє воєнний стан, тому в кожному випадку встановлення ознак, передбачених ч. 1, 2 ст. 201-2 КК України діянню має кваліфікуватися за ч. 3 ст. 201-2 КК України.

Санкція ч. 1 ст. 201-2 КК України передбачає покарання у вигляді штрафу від двох до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправних робіт на строк до двох років, або обмеження волі на строк до чотирьох років [1]. Відповідно, ч. 1 ст. 201-2 відноситься до категорії кримінальних проступків. Водночас, ч. 2 і 3 даної статті – це злочини: ч. 2 – злочин нетяжкий, ч. 3 – тяжкий. Однак, треба зауважити, що санкція ч. 2 ст. 201-2 КК України не відповідає положенням, передбаченим Загальною частиною КК України, оскільки в ч. 2 ст. 59 КК України вказано, що конфіскація майна встановлюється за тяжкі та особливо тяжкі корисливі злочини, а також за злочини проти основ національної безпеки України та громадської безпеки незалежно від ступеня їх тяжкості і може бути призначена лише у випадках, спеціально передбачених в Особливій частині цього Кодексу. А ч. 2 ст. 201-2 КК України є нетяжким злочином, при тому належить до кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, тому встановлення конфіскації майна в санкції є неправильним.

Підсумовуючи, зазначимо, що стаття 201-2 КК України є важливим інструментом в боротьбі з корупцією та зловживаннями у сфері гуманітарної допомоги та благодійних пожертв. Незаконне використання допомоги є серйозним порушенням закону і може негативно вплинути на тих, хто реально потребує допомоги. Правоохоронні органи зобов'язані перевіряти використання допомоги, щоб забезпечити її максимальну ефективність та попередити її незаконне використання. Суттєвим заходом у протидії незаконному використанню гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги є встановлення кримінальної відповідальності за дії, передбачені ст. 201-2 КК України.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 20.04.2023).
2. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування за 2022, 2023 роки. Офіс Генерального прокурора : вебсайт. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 20.04.2023).
3. Про гуманітарну допомогу : Закон України від 22 жовтня 1999 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14> (дата звернення: 20.04.2023).

4. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 5 липня 2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17> (дата звернення: 20.04.2023).

Ключові слова: кримінальна відповідальність, незаконне використання, гуманітарна допомога, благодійні пожертви, безоплатна допомога.

Key words: criminal liability, illegal use, humanitarian aid, charitable donations, free-of-charge aid.

ПОПОВИЧ ОЛЕНА ВАСИЛІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри міжнародної та кримінальної юстиції
Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту,
кандидат юридичних наук, доцент*

ВЧИНЕННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ЩОДО ДИТИНИ ЯК ОЗНАКА, ЩО КВАЛІФІКУЄ ЗЛОЧИН

Повномасштабне вторгнення російської федерації стало справжнім випробовуванням для українського державотворення. Однак, не зважаючи на це, невід'ємною складовою подальшого розвитку України був і залишається її європейський вибір, що визначається орієнтацією на такі фундаментальні цінності поваги до верховенства права, прав людини і основоположних свобод, недискримінації, і повазі до різноманітності.

Попри те, що основний фокус уваги зосереджений на збройному конфлікті, проблема домашнього насильства для українського суспільства залишається актуальною та поширеною. На це звертає увагу Змисла М., яка зазначає, що збройний конфлікт в державі гостро не зменшив показники злочинності, а навпаки прослідковується тенденція до збільшення домашнього насильства, що ймовірно пов'язано з кризовими обставинами, з якими зіштовхнулася значна частина населення України [1].

Потреба у специфічній реакції соціуму на найбільш суспільно небезпечні прояви гендерно зумовленого насильства та насильства в сім'ї зумовила доповнення Особливої частини КК України ст. 126-1 КК України «Домашнє насильство». З огляду на конструкцію складу кримінального правопорушення зазначене діяння у вітчизняному кримінальному законодавстві законодавець відніс до категорії нетяжких злочинів і за його вчинення передбачено такі альтернативні основні покарання: 1) громадські роботи на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин; 2) арешт на строк до шести місяців; 3) обмеження волі на строк до п'яти років; 4) позбавлення волі до двох років. Ми підтримуємо позицію тих науковців, які наголошують на необхідності посилення покарання за домашнє насильство та узгодженості ступеня його суворості із санкціями за вчинення інших, близьких за видом

Kuzmin Eduard Eduardovich A few thoughts on 'internationality' of Ukrainian Criminal Law	213
Мусиченко Ольга Михайлівна Кримінальна відповідальність за незаконне використання гуманітарної допомоги	215
Попович Олена Василівна Вчинення домашнього насильства щодо дитини як ознака, що кваліфікує злочин	219
Степаненко Оксана Василівна Кримінальні правопорушення, пов'язані з домашнім насильством	223
Тавлуй Олена Вікторівна Виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України як обставина, що виключає протиправність діяння	226
Тімофєєва Лілія Юріївна Пропорційність кримінальної відповідальності за викрадення майна в умовах воєнного стану.	229
Хімченко Світлана Анатоліївна Кримінально-правова охорона лікарської таємниці	231
Чугуніков Ігор Іванович Повторність як форма множинності у проєкті нового КК України	235
Drobchak Alla Leonidivna, Protasov Evgeny Leonidovich Ukraine's criminal law system faces significant challenges to combat crime and ensure justice	239
Дорошенко Костянтин Костянтинович Представництво в суді без повноважень та надмірний формалізм	242
Лещенко Андрій Вікторович Актуальні проблеми покарання за катування	245
Малишева Марина Валеріївна Кримінально-правова характеристика потерпілого у кримінальному правопорушенні, передбаченому ст. 142 КК України «Незаконне проведення дослідів над людиною».	248
Мальцев Максим Вікторович Зарубіжний досвід забезпечення безпеки при виконанні робіт з підвищеною небезпекою.	251
Мустафаєва Анна Іванівна Кримінально-правова охорона ембріона за зарубіжним законодавством	254
Нековаль Єгор Ігорович Суб'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 160 КК України	256